

ПРОТОКОЛ № 3
засідання Консультативної ради
з питань охорони культурної спадщини
при Департаменті культури, молоді та спорту
Волинської обласної державної адміністрації

КОПІЯ

4 квітня 2024 року
м. Луцьк
Київський майдан, 9
(Пресцентр Волинської обласної ради)
Початок: о 14:30 год.

Голова: Хвіщук Олександр Віталійович

Відповідальний секретар: Верба Тарас Володимирович

Присутні члени Консультативної ради: Дудар Тетяна Олександрівна – заступник директора Департаменту – начальник управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, заступник голови Консультативної ради; Вігірінська Вікторія В'ячеславівна – заступник начальника управління – начальник відділу охорони культурної спадщини управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, заступник голови Консультативної ради; Гаврилюк Світлана Віталіївна – професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор історичних наук; Дузь-Крятченко Василь Іванович – директор архітектурного бюро «Прайд», член Волинської обласної організації Національної спілки архітекторів; Казмірук Юрій Йосипович – заслужений архітектор України, член Національної спілки архітекторів; Котис Олександр Михайлович – начальник відділу охорони культурної спадщини Луцької міської ради; Ходань Петро Ярославович – головний спеціаліст, відділу охорони культурної спадщини управління культури Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, Ярославич Станіслав Олександрович – головний інженер проєктів комунального підприємства «Волиньпроект» Волинської обласної ради.

Запрошені: Матвійчук Ярослав Анатолійович – перший заступник Володимирського міського голови; Трофимук Андрій Анатолійович – начальник управління містобудування, архітектури та комунальних ресурсів Володимирської міської ради; Киба Тарас Ярославович – начальник відділу містобудування та архітектури управління містобудування, архітектури та комунальних ресурсів Володимирської міської ради.

Відповідальний секретар Консультативної ради Верба Т.В.

Порядок денний:

1. Про перенесення (переміщення) пам'ятки історії місцевого значення «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників», розташованої на площі Героїв у м. Володимирі Володимир-Волинської міської територіальної громади Волинської області.

Голова Консультативної ради зазначив, що на засіданні присутні 10 із 12 членів ради. А отже, відповідно до пункту 5.6 Положення про Консультативну раду з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації, затвердженого наказом Департаменту культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації від 13.12.2023 № 579, засідання вважається правочинним і може розпочати свою роботу. Відсутні члени Консультативної ради: Важатко Оксана Георгіївна – директор Волинського краєзнавчого музею; Томчук Микола Іванович – архітектор.

Члени Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації голосували за запропонований проект порядку денного.

«ЗА» – 10, «ПРОТИ» – 0, «УТРИМАЛИСЬ» - 0.

Надалі члени Консультативної ради заслухали та обговорили таке питання:

про перенесення (переміщення) пам'ятки історії місцевого значення «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників», розташованої на площі Героїв у м. Володимирі Володимир-Волинської міської територіальної громади Волинської області.

СЛУХАЛИ:

Киба Т. Я. доповів, що спорудження обеліску розпочалося у лютому 1965 р. Побудова пам'ятника була приурочена до 20-ї річниці перемоги над нацистською Німеччиною. Проведенню робіт передувала активна реконструкція та розбудова сучасної площі Героїв. Монумент було побудовано на місці підземель та підвалів знищених житлових будинків, що в подальшому привело до просідання землі, появи западин від підвалів, деформації залишків фундаментів внаслідок підмивання ґрунтовими водами. Монумент було урочисто відкрито 09.05.1965, він одразу став місцем проведення в місті державних свят. Згідно з розпорядженням виконкому Волинської обласної ради депутатів трудящих № 360 від 04.08.1969 р., пам'ятка включена до переліку об'єктів культурної спадщини в категорії «Пам'ятка історії місцевого значення» і присвоєно охоронний номер 38 як «Обеліск воїнам Радянської Армії, що загинули в роки Великої Вітчизняної війни» та з приміткою «Споруджений на братській могилі 73 радянських воїнів, котрі загинули в період визволення радянської землі з-під гніту фашистських загарбників в

Відповідальний секретар Консультативної ради Киба Т. Я. К

1944 р.» У 1970 р. на центральну площу міста були перенесені останки військовослужбовців А. Грисюка, С. Мілашенкова, І. Солопа, О. Алексєєвського, А. Візира, Г. Дементєва та 27-и невідомих воїнів, які полягли в червні 1941 р. У травні 1982 р. з нагоди 40-річчя перемоги над гітлерівськими загарбниками на площі, обабіч обеліску, були встановлені дві стели з викарбуваними найменуваннями військових частин, що брали участь в обороні та звільненні м. Володимира. У 1985 р. було проведено реконструкцію площі, перебудовано пам'ятку, яка набула сучасного вигляду як меморіальний комплекс «Вічної Слави». Надгробні плити були перенесені і вмонтовані на верхню площадку стилобату. Як можна побачити на архівних фото кінця 70-х рр. ХХ ст., це був пам'ятник-обеліск, типовий витвір радянського монументального мистецтва. На сьогодні немає підтвердження щодо наявності на цьому місці братської могили (адже тут майже до спорудження монументу були залишки житлових будинків), так і кількості ніби 73-х похованих радянських воїнів. Історико-архівні вишукування показали, що з великою імовірністю поховання, здійснені у період радянської влади, були символічними, а рештки загиблих так і залишилися на попередніх місцях захоронень, що детальніше описано в історичній довідці, яка входить до пакету документів, що подані до розгляду на засіданні Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації. Враховуючи останні події, повномасштабне вторгнення Росії, державну політику України, позицію громадськості, а також незадовільний стан пам'ятки, Володимирська міська рада вирішила розглянути можливість її перенесення (переміщення). Із цією метою було замовлено експертизу, яку здійснило комунальне підприємство «Волиньпроект» Волинської обласної ради. Відповідно до технічного звіту, складеного за результатами експертизи, об'єкт культурної спадщини – «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників» – відноситься до категорії «З», тобто непридатний до нормальної експлуатації, а саме: по периметру основи постаменту простежується просідання мощення з бетонної бруківки, вивітрювання та руйнування заповнення швів гранітних плит облицювання стереобату пам'ятки, візуально простежується крен плити основи постаменту, наявні сліди затікання та замокання під гранітними плитами основи постаменту, на окремих ділянках простежується відшарування гранітних плит від бетонної основи, наявні ділянки руйнування цілісності гранітних плит та їх тріщини, візуально простежується відхилення бетонного обеліску від вертикальної осі, наявне руйнування бетонної основи постаменту пам'ятки. Усі ці пошкодження несуть загрозу життю та здоров'ю для населення міста. У зв'язку з цим Володимирська міська рада вважає, що перенесення (переміщення) пам'ятки історії місцевого значення «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників», розташованої на площі Героїв у м. Володимирі Володимир-Волинської міської територіальної громади

Свідоцтво про внесення до реєстру, Накази про внесення до реєстру № 1/15/18

Волинської області, є найбільш раціональним та необхідним заходом, а також кроком у напрямку підтримки національної самосвідомості та культурного спадку України. Пропонованим місцем перенесення пам'ятки є Володимирське міське кладовище («Федорівське» кладовище).

ВИСТУПИЛИ:

Хвіщук О. В. зазначив, що до розгляду питання порядку денного долучився ще один член Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини – Важатко Оксана Георгіївна.

Дузь-Крютченко В. І. поцікавився, чи пам'ятка буде перенесена повністю.

Киба Т. Я. зазначив, що перенесення усієї пам'ятки неможливе у зв'язку з її незадовільним станом збереження. Відповідно до проектних пропозицій, пропонується перенести найціннішу частину, зокрема меморіальні надгробні плити з написами імен військовослужбовців, а також останки похованих, якщо вони будуть виявлені.

Вігірінська В. В. зауважила, що у проектних пропозиціях фактично мова йде про перенесення частини пам'ятки – меморіальних плит, а також перепоховання радянських воїнів, тому варто звернути увагу на вид робіт. Оскільки матиме місце переміщення частини пам'ятки, інша частина – лише демонтаж. Також варто врахувати Рекомендації щодо пам'ятників і монументів, пов'язаних із російською та радянською імперською історією, розроблені Міністерством культури та інформаційної політики України та Українським інститутом національної пам'яті.

Матвійчук Я. А. повідомив, що Володимирська міська рада вже зверталася до Міністерства культури та інформаційної політики України, щодо перенесення пам'ятки або її зняття з обліку. Зауважив, що Міністерство культури та інформаційної політики України рекомендувало зібрати пакет документів, необхідний для перенесення останків похованих. Вказав, що перенесення обеліску у тому вигляді, який він має зараз, буде вкрай негативно сприйняте суспільством.

Вігірінська В. В. звернула увагу на той факт, що згода комунального підприємства «Полігон» надана лише на перепоховання на міському кладовищі («Федорівське» кладовище), без переміщення пам'ятника. Якщо останків похованих не буде виявлено, то КП «Полігон» може відмовити у розміщенні пам'ятки на кладовищі. Потрібна згода підприємства на переміщення пам'ятки в цілому, а не лише на перепоховання ймовірних останків.

Матвійчук Я. А. запевнив, що питання буде доопрацьоване в найкоротші терміни.

Казмірук Ю. Й. звернув увагу, що на попередніх засіданнях Консультативної ради вже розглядалося питання, яке стосувалося пам'ятки.

Вігірінська В. В. зазначила, що 23.12.2022 на засіданні Консультативної ради розглядалося питання щодо незанесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Могили братської радянських воїнів, партизан та

Володимирський секретар Консультативної ради Вєдєв Г. В.

підпільників (Меморіального комплексу «Вічна Слава» у м. Володимирі (пам'ятка історії місцевого значення)). Волинська обласна військова адміністрація у 2023 році скерувала відповідне подання до Міністерства культури та інформаційної політики України.

Верба Т. В. поцікавився, чи вела Володимирська міська рада переговори зі спеціалізованими установами, що займаються ексгумацією та перепохованням загиблих у Другій світовій війні.

Матвійчук Я. А. підтвердив, що Володимирська міська рада отримала консультації стосовно ексгумаційних робіт від представників Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій, а також від керівництва комунального підприємства «Доля». Усі питання вирішуватимуться виключно в рамках правового поля.

Казмірук Ю. Й. наполіг на детальному вивченні питання перенесення та демонтажу окремих елементів пам'ятника, зокрема обеліска, який через незадовільний стан збереження практично неможливо перемістити. Крім того, на міському кладовищі він буде мати вкрай дисгармонійний вигляд.

Важатко О. Г. наголосила на важливості збереження історичної пам'яті про загиблих у Другій світовій війні громадян, які, можливо, поховані на площі Героїв. Із цією метою варто першочергово зберегти та перенести надмогильні плити, на яких зазначені їх імена та прізвища, адже невідомо, чи є ще десь інформація, яка на них міститься.

Матвійчук Я. А. зазначив, що рекомендації Консультативної ради будуть враховані. Крім того, підкреслив, що рішення Володимирської міської ради щодо перенесення (переміщення) пам'ятки історії місцевого значення «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників» було прийняте одногосно.

УХВАЛИЛИ:

1. На основі опрацювання пакета документів та заслуховування обґрунтування представників Володимирської міської ради, Консультативна рада з питань охорони культурної спадщини при Департаменті культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації не заперечує та вбачає можливим перенести (перемістити) пам'ятку історії місцевого значення «Могила братська радянських воїнів, пам'ятник на честь радянських воїнів, партизан та підпільників», охоронний № 38, взято на облік рішенням ОВК від 04.08.1969 № 360, розташованої на площі Героїв у м. Володимирі Володимир-Волинської міської територіальної громади Волинської області, з дотриманням Володимирською міською радою таких умов:

1.1. Доопрацювання документів, необхідних для отримання дозволу Міністерства культури та інформаційної політики України на перенесення (переміщення) пам'ятки в частині отримання згоди на перенесення (переміщення) пам'ятки власника (ів) (користувачів) земельної ділянки або

Відповідальний секретар Консультативної ради Верба Т. В.

уповноваженого(них) ним(и) органу(ів) (осіб), на яку планується перенести (перемістити) пам'ятку, а не лише перепоховання; обґрунтування необхідності демонтажу її окремих елементів.

1.2. У разі виявлення на території пам'ятки останків, вжити заходів щодо їх ексгумації та подальшого перепоховання у встановленому чинним законодавством порядку.

1.3. Роботи щодо перенесення (переміщення) пам'ятки здійснювати виключно на підставі дозволу Міністерства культури та інформаційної політики України.

1.4. У разі надання дозволу Міністерством культури та інформаційної політики України на перенесення (переміщення) пам'ятки, забезпечити контроль за проведенням робіт з демонтажу окремих елементів пам'ятки та за дотриманням вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини і державних норм при проведенні вказаних робіт.

«ЗА» – 11, «ПРОТИ» – 0, «УТРИМАЛИСЬ» – 0.

Голова

Олександр ХВИЩУК

Відповідальний секретар

Тарас ВЕРБА

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

Секретар Консультативної комісії
24.07.2022